

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2024

Μάθημα: Λατινικά (5)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 25 Ιουνίου 2024
8:00 – 10:00

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΕΚΑ (11) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	1	21
A1 II	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ	2	19
B1 (α, β)	ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ	3	4
B1 (γ)	ΤΟΝΙΣΜΟΣ	4	2
B2 (α)	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ	5	2
B2 (β)	ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	6	4
B2 (γ)	ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ	7	2
B3	ΡΗΜΑΤΑ	8	7
B4 (α)	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΣΦΑΛΜΑ	9	2
B4 (β)	ΟΡΘΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	10	2
B5	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ	11	4
B6	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ	12	3
B7 (α)	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΚΟΠΟΥ	13	2
B7 (β)	ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	14	2
B7 (γ)	ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΥΘΕΙΑΣ ΣΕ ΠΛΑΓΙΑ	15	2
B8	ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ	16	2
B9	ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ	17	10
B10	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ	18	10
			ΣΥΝΟΛΟ 100

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****A1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα:**

I. (Λατινικά Λυκείου, XXXII - ελαφρά διασκευή)	Μονάδες
<p>Pleni omnes sunt libri, plena exemplorum vetustas; quae iacerent in tenebris, nisi <u>litterarum</u> lumen accederet. Quam multas imagines fortissimorum virorum –non solum <u>ad intuendum</u>, verum etiam ad imitandum– scriptores et Graeci et Latini nobis reliquerunt! Quas ego, cupidus <u>bene</u> gerendi rem publicam, semper <u>mihi</u> proponebam. Colendo et cogitando homines excellentes mentem meam conformabam. Sic enim me pro salute vestra in tantas dimicationes <u>obicere</u> potui.</p>	21

II. (Λατινικά Λυκείου, XLII - ελαφρά διασκευή)	Μονάδες
<p>Nonnulli sunt in hoc ordine, qui ea, quae imminet, non videant: qui spem Catilinae mollibus sentiis aluerunt coniurationemque nascentem non credendo confirmaverunt; quorum auctoritatem secuti multi, non solum improbi verum etiam imperiti, si in hunc animadvertissem, crudeliter id factum esse dicerent. Nunc intellego, si iste <u>in castra</u> pervenerit, neminem tam <u>stultum</u> fore, qui non videat <u>coniurationem</u> esse factam.</p>	19

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

(Μονάδες 60)

1. α) Δίνονται δύο λέξεις της Ελληνικής. Να γράψετε μία (1) λέξη της Λατινικής με την οποία συνδέεται ετυμολογικά καθεμιά από αυτές (αν πρόκειται για ρήμα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής / αν πρόκειται για ουσιαστικό, στην ονομαστική ενικού).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
βίωμα	vino, vita
μήνας	mensis

(Μονάδες 2)

- β) Δίνονται οι ακόλουθες τριάδες λέξεων από την Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική. Να γράψετε το ρήμα της Λατινικής με το οποίο συνδέεται ετυμολογικά η κάθε τριάδα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα.

ΑΓΓΛΙΚΗ	ΓΑΛΛΙΚΗ	ΙΤΑΛΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
desert	désert	deserto	desero
press	presser	premere	premo, comprimo ...

(Μονάδες 2)

- γ) Να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

grandia	<ul style="list-style-type: none"> στην προπαραλήγουσα επειδή η παραλήγουσα είναι βραχεία εφόσον έχουμε φωνήεν προ φωνήεντος
mederi	<ul style="list-style-type: none"> στην παραλήγουσα επειδή είναι μακρά εφόσον πρόκειται για απαρέμφατο β΄ συζυγίας

(Μονάδες 2)

2. α) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισσεύουν τρεις (3) επιλογές.

A	B
α. nobis	1. αιτιατική ενικού

β. homines	2. δοτική πληθυντικού
γ. credendo	3. αιτιατική πληθυντικού
δ. stultum	4. δοτική ενικού
	5. αφαιρετική ενικού
	6. ονομαστική πληθυντικού
	7. αφαιρετική πληθυντικού

α. 2	β. 3	γ. 5	δ. 1
------	------	------	------

(Μονάδες 2)

β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό.

libri	liber
lumen	lumina
reliquerunt	reliquit
ea	id
mollibus	molli
sententiis	sententia
secuti	secutus
hunc	hos

(Μονάδες 4)

γ) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να γράψετε τους μονολεκτικούς τύπους των άλλων βαθμών των πιο κάτω επιθέτων ή επιρρημάτων, διευκρινίζοντας ποιον βαθμό γράφετε. Σε περίπτωση επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
multas	plures	plurimas
crudeliter	crudelius	crudelissime

(Μονάδες 2)

3. Να γράψετε τους ζητούμενους ρηματικούς τύπους, λαμβάνοντας υπόψη, όπου χρειάζεται, το υποκείμενό τους στο κείμενο.

α.	proponebam:	
----	-------------	--

	<p>i. β' πρόσωπο ενικού προστακτικής ενεστώτα στην ενεργητική φωνή</p> <p>ii. β' πρόσωπο πληθυντικού προστακτικής ενεστώτα στην ενεργητική φωνή</p>	<p>propone</p> <p>proponite</p>
β.	<p>obicere:</p> <p>i. β' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής παρατατικού στην ενεργητική φωνή</p> <p>ii. β' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα στην ενεργητική φωνή</p>	<p>obiciebatis</p> <p>obiceritis</p>
γ.	<p>potui:</p> <p>i. α' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής ενεστώτα</p> <p>ii. απαρέμφατο ενεστώτα</p>	<p>possimus</p> <p>posse</p>
δ.	<p>videant:</p> <p>i. β' πρόσωπο ενικού υποτακτικής παρατατικού παθητικής φωνής</p> <p>ii. β' πρόσωπο ενικού υποτακτικής υπερσυντελικού παθητικής φωνής</p>	<p>videreris</p> <p>visus esses</p>
ε.	<p>nascentem:</p> <p>i. γ' πρόσωπο ενικού οριστικής ενεστώτα</p> <p>ii. γενική πληθυντικού θηλυκού γένους της μετοχής παρακειμένου</p>	<p>nascitur</p> <p>natarum</p>
στ.	<p>confirmaverunt:</p> <p>i. απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής</p> <p>ii. απαρέμφατο παρακειμένου παθητικής φωνής</p>	<p>confirmare</p> <p>confirmatos esse</p>
ζ.	<p>pervenerit:</p> <p>i. γ' πρόσωπο πληθυντικού οριστικής μέλλοντα</p> <p>ii. ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής μέλλοντα</p>	<p>pervenient</p> <p>perventurum</p>

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

	ΣΦΑΛΜΑ	ΟΡΘΟ
i. Puella patrem narrare melius quam Paulus dicit.	Paulus	Paulum
ii. Milites Carthaginem remanent et deos honorant.	Carthaginem	Carthagine

(Μονάδες 2)

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι γραμματικώς και συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

i.	Puero gloria sapientis studenda erit.	
ii.	Puero gloriae sapientis studendum erit.	<ul style="list-style-type: none"> • ορθή • απρόσωπη παθητική περιφραστική συζυγία / απρόσωπη σύνταξη γερουνδιακού λόγω του studeo, που συντάσσεται με δοτική ποιητικό αίτιο σε δοτική
iii.	A puero gloriae sapientis studendum erit.	

(Μονάδες 2)

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω τύπους, οι οποίοι είναι υπογραμμισμένοι στα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση.

litterarum	γενική υποκειμενική στο lumen
ad intuendum	εμπρόθετη αιτιατική του γερουνδίου που δηλώνει σκοπό
bene	επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου
mihi	έμμεσο αντικείμενο στο proponebam
obicere	τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο potui
in castra	εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο
stultum	κατηγορούμενο στο neminem λόγω του συνδετικού fore
coniurationem	υποκείμενο στο factam esse

(Μονάδες 4)

6. Να αναγνωρίσετε την παρακάτω δευτερεύουσα πρόταση από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς).

...qui non videat coniurationem esse factam.

Είδος	αναφορική συμπερασματική πρόταση
Εισαγωγή	αναφορική αντωνυμία qui
Εκφορά – Αιτιολόγηση	<ul style="list-style-type: none"> • υποτακτική ενεστώτα: videat • -υποτακτική, όπως εκφέρονται οι συμπερασματικές /το αποτέλεσμα θεωρείται υποκειμενική κατάσταση -ενεστώτας, διότι εξαρτάται από το fore, το οποίο εξαρτάται από το intellego, που βρίσκεται σε αρκτικό χρόνο -ισχύει η ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων

(Μονάδες 3)

7. α) Στην πρόταση που ακολουθεί, να αποδώσετε τον προσδιορισμό του σκοπού με άλλους δύο (2) ισοδύναμους τρόπους.

Socii ad Italiam ierunt proeliatum.	<ol style="list-style-type: none"> 1. ad /in proeliandum 2. causa /gratia proeliandi 3. ut proeliarentur 4. qui proeliarentur <p>(2 από τους 4 τρόπους)</p>
-------------------------------------	---

(Μονάδες 2)

β) Να μετατρέψετε τον παρακάτω υποθετικό λόγο, ώστε να εκφράζει το απραγματοποίητο στο παρόν.

Si homines libidines vincunt, meliores fiunt.

Μετατροπή:	(Si) vincerent ... fierent
------------	----------------------------

(Μονάδες 2)

γ) Να μετατρέψετε την πιο κάτω ευθεία ερώτηση σε πλάγια, με εξάρτηση από την πρόταση που σας δίνεται.

Cur vis patriam et templa delere?

Εξάρτηση: Ille filium rogavit ...

Cur vis patriam et templa delere?	Ille filium rogavit cur vellet patriam et templa delere.
-----------------------------------	--

(Μονάδες 2)

8. Λαμβάνοντας υπόψη το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να απαντήσετε στα ερωτήματα που ακολουθούν:

α) Από ποιο έργο προέρχεται το κείμενο και ποιος είναι ο συγγραφέας του;	<ul style="list-style-type: none"> • Α΄ Κατιλινιακός λόγος /Κατιλινιακοί λόγοι • Κικέρωνας
β) Να αναφέρετε τον λόγο για τον οποίο ο συγγραφέας κατηγορεί τους Συγκλητικούς.	Κατηγορεί τους Συγκλητικούς για ολιγωρία, ότι δεν έδρασαν έγκαιρα, για να αποτρέψουν τη συνωμοσία του Κατιλίνα.

(Μονάδες 2)

9. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά.

Bello recenti, quod cum rege Perse gessimus, magna atque magnifica civitas Rhodiorum, quae populi Romani opibus creverat, infida atque infesta nobis fuit. Sed patres nostri eos non puniverunt. Etiam, bellis Punicis, cum saepe hostes in pace multa scelera fecissent, numquam tamen ipsi talia fecerunt.

Sallustius, *Bellum Catilinae* 51, 5-6 (διασκευή)

Λεξιλόγιο:

Rhodii, Rhodiorum = Ρόδιοι

cresco, crevi, cretum, crescere (3) = αυξάνομαι, αναπτύσσομαι

(Μονάδες 10)

Sallustius, <i>Bellum Catilinae</i> 51, 5-6 (διασκευή)	Ενδεικτική μετάφραση στα Ελληνικά
Bello recenti,	Κατά τον πρόσφατο πόλεμο,

quod cum rege Perse gessimus, magna atque magnifica civitas Rhodiorum, quae populi Romani opibus creverat, infida atque infesta nobis fuit.	τον οποίο διεξαγάγαμε /κάναμε εναντίον του βασιλιά Περσέα, η μεγάλη και μεγαλοπρεπής /λαμπρή /σπουδαία πολιτεία των Ροδίων, η οποία είχε αναπτυχθεί με τις δυνάμεις του ρωμαϊκού λαού, υπήρξε άπιστη και εχθρική προς εμάς.
Sed patres nostri eos non puniverunt.	Αλλά οι πατέρες /πρόγονοί μας δεν τους τιμώρησαν.
Etiam, bellis Punicis, cum saepe hostes in pace multa scelera fecissent, numquam tamen ipsi talia fecerunt.	Ακόμα, στους Καρχηδονιακούς πολέμους, αν και συχνά οι εχθροί είχαν κάνει πολλά εγκλήματα κατά τη διάρκεια της ειρήνης, ουδέποτε, όμως, οι ίδιοι έκαναν /ανταπέδωσαν τα ίδια /παρόμοια /τέτοια.

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά.

Ο Αριστείδης ήταν ένδοξος άνδρας. Εθεωρείτο δίκαιος, αλλά εξορίστηκε για πολλά χρόνια από τους πολίτες. Όταν επέστρεψε, τους προέτρεψε να αγωνιστούν για την ελευθερία. Στο τέλος κηδεύτηκε με τη φροντίδα του κράτους.

Λεξιλόγιο:

Aristides: Αριστείδης

(Μονάδες 10)

Κείμενο	Ενδεικτική απόδοση στα Λατινικά
Ο Αριστείδης ήταν ένδοξος άνδρας.	Aristides vir clarus /illustris erat.

<p>Εθεωρείτο δίκαιος, αλλά εξορίστηκε για πολλά χρόνια από τους πολίτες.</p>	<p>Aequus /iustus existimabatur /habebatur /putabatur /credebatur, sed a civibus multos annos ex(s)ulatus est.</p>
<p>Όταν επέστρεψε, τους προέτρεψε να αγωνιστούν για την ελευθερία.</p>	<p>Postquam /ut /ubi revertit /reversus est /rediit / Cum revertisset /reversus esset /redisset, eos (ad)hortatus est /incitavit ut dimicarent /dimicare pro libertate.</p>
<p>Στο τέλος κηδεύτηκε με τη φροντίδα του κράτους.</p>	<p>Tandem /Denique publice /ex aerario funeratus est.</p>

- ΤΕΛΟΣ ΛΥΣΕΩΝ -